

บทที่ ๑

บทนำ

สภาพปัญหา

นับแต่ เฟลโต และอริสโตเกิดเป็นต้นมา เรามีทฤษฎีการเมืองทฤษฎีหนึ่ง ที่กล่าวว่า "ความมั่นคงของระบบการเมืองแบบหนึ่งแบบใดขึ้นอยู่กับการศึกษาที่คนในสังคมนั้น มีจิตใจที่จะส่งเสริมต่อการปฏิบัติให้เป็นไปตามการปกครองแบบนั้น" ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นระบบ ประชาธิปไตยหรือระบบเผด็จการ^๑ ทั้งนี้รูปแบบการปกครองจึงต้องมีความสอดคล้องกับ วิถีชีวิต หรือวัฒนธรรมทางการเมือง (political culture) ของประชาชน ระบบการเมืองนั้น ๆ จึงจะมีเสถียรภาพ^๒ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบการเมืองแบบ ประชาธิปไตย จะต้องมีการมีระบบสังคมและสิ่งแวดล้อมของระบบการเมืองที่สอดคล้องกัน ช่วยในการหล่อหลอมบุคลิกภาพของบุคคลให้เป็นไปตามอุดมคติ และให้มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย ควบทั้งระบบและทั้งบุคคลจะต้องเป็นประชาธิปไตยไปพร้อมกัน^๓ หรืออาจจะกล่าวได้ว่า ประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นได้ในสังคมใดก็ตาม สังคมนั้นต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น ขององค์ประกอบ ๓ ประการคือ อุดมการณ์ที่ส่งเสริมประชาธิปไตย รูปแบบการปกครองที่ส่งเสริม ประชาธิปไตย และวิถีชีวิตที่ส่งเสริมประชาธิปไตย^๔

พินพันธ์ นาคะตะ, "ประชาธิปไตย : ความหมาย ปัจจัยเอื้ออำนวยและการสร้างจิตใจ," วารสารธรรมศาสตร์ ๓ (กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗) : ๑๖.

^๒ James W. Prothro and Charles M. Grigg, "Fundamental Principles of Democracy : Bases of Agreement and Disagreement," Journal of Politics 22 (May 1960) : 276-294.

^๓ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ลัทธิการเมือง (กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๑๔), หน้า ๓๑

^๔ ปราโมทย์ นาคทรพร, "อนาคตของประชาธิปไตยในประเทศไทย," ใน รัฐธรรมนูญสำหรับชาวบ้าน, ชัยอนันต์ สมุทวณิช, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ พิษณุโลก, ๒๕๑๖) หน้า ๒๑๒-๒๑๓.

วิถีชีวิตของประชาชนเป็นองค์ประกอบอันสำคัญของระบบการเมืองวิถีชีวิต หรือวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนเป็นตัวกำหนดรูปแบบการปกครองของระบบการเมือง เช่น ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นได้ในสังคมที่ประชาชนมีวิถีชีวิตแบบที่สอดคล้องกับระบบประชาธิปไตยเท่านั้น^๑ และวิถีชีวิตของประชาชนในสังคมใดก็ตามเราอาจศึกษาได้จากบุคลิกภาพของประชาชนในสังคมนั้น ๆ โดยเฉพาะบุคลิกภาพทางการเมือง

การศึกษาบุคลิกภาพทางการเมืองเป็นค่านหนึ่งของการศึกษาพฤติกรรมทางการเมือง ซึ่งเป็นรากฐานของการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางการเมือง^๒ เนื่องจากเราไม่สามารถเข้าใจสังคมมนุษย์ โดยไม่ศึกษาธรรมชาติของมนุษย์เสียก่อน^๓ การศึกษาถึงบุคลิกภาพซึ่งเป็นระบบทางจิตใจของมนุษย์ จึงน่าจะทำให้เราเข้าใจถึงสภาพของสังคมมนุษย์ได้ดียิ่งขึ้น^๔

บุคลิกภาพทางการเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เราเข้าใจพฤติกรรมทางการเมืองหรือวิถีชีวิตทางการเมืองของระบบการเมืองในแต่ละสังคมได้เป็นอย่างดี

ปราโมทย์ นาครทรรพ. "อนาคตของประชาธิปไตยในประเทศไทย," ใน รัฐธรรมนูญสำหรับชาวบ้าน, ชัยอนันต์ สมุทวณิช, บรรณาธิการ, หน้า ๓๘-๓๙.

^๒ Harold D. Lasswell, Politics : Who Gets What, When and How (Cleveland and New York : The World Publishing Company, 1958), pp.131-147.

^๓ Robert E. Lane, "Personality, Political," International Encyclopedia of the Social Science 12 (1968) : 13.

^๔ สนิท สัมครการ, วิธีการศึกษาสังคมมนุษย์กับตัวแบบสำหรับศึกษาสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๘), หน้า ๓๖.

บุคลิกภาพทางการเมืองเกิดขึ้นได้อย่างไร?

บุคลิกภาพทางการเมืองของบุคคลเป็นผลของการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองหรือที่เรียกว่าการเรียนรู้ทางการเมือง (political socialization) ซึ่งฉพาะให้การเรียนรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนในสังคมต่าง ๆ นั้น มีหน่วยให้การเรียนรู้หลายหน่วยหลายสถาบัน ที่สำคัญ คือ ครอบครัว สถาบันการศึกษา และกลุ่มอาชีพ และในบรรดาสถาบันต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่ให้การเรียนรู้แก่ประชาชนนี้ จะเห็นได้ว่าสถาบันการศึกษาเป็นสถาบันที่รัฐบาลใช้เป็นเครื่องมือปลูกฝังบุคลิกภาพของประชาชนตามที่รัฐบาลนั้น ๆ ต้องการ เช่น อเมริกาใช้โรงเรียนปลูกฝังบุคลิกภาพประชาธิปไตยให้กับประชาชน หรือโซเวียตปลูกฝังบุคลิกภาพตามอุดมการณ์คอมมิวนิสต์โดยผ่านโรงเรียน เป็นต้น ความสำคัญของการศึกษาข้อนี้ อริสโตเติล icoxi ให้เห็นมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณแล้วว่า "ท่านต้องการอะไรในรัฐ ท่านต้องบรรจุไว้ในโรงเรียน" ๓

เหตุไครรัฐจึงใช้สถาบันการศึกษาเป็นเครื่องมือปลูกฝังบุคลิกภาพของประชาชน?

เนื่องจากบทบาทของสถาบันการศึกษาหรือโรงเรียนที่มีต่อการพัฒนาการเมืองและสังคม มีดังนี้ ๔

๑. ประสิทธิ์ สวาสดิ์ญาติ, "วัฒนธรรมทางการเมือง," ใน การเมืองและสังคม, สุจิต บุญบงการ, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : หน่วยผลิตเอกสาร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔), หน้า ๑๔๗-๑๕๒.

๒. กมล สมวิเชียร, ประชาธิปไตยกับสังคมไทย (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๖), หน้า ๑๑๓.

๓. Jaime S. Coleman, Education and Political Development (Princeton, New Jersey : Princeton University Press, 1968), p.6.

๔. ประยงค์ บัศกรสมบุญรณ์, "บุคลิกภาพกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของครูประชาบาลจังหวัดอุบลราชธานี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓), หน้า ๕-๘.

๑. รักษาและถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม
๒. ส่งเสริมการเรียนรู้ในการเข้าใจสังคม
๓. ผสมผสานความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม
๔. ส่งเสริมการพัฒนาของปัจเจกชน
๕. กำหนดความสามารถเฉพาะเรื่อง
๖. บทบาทในการนำการเปลี่ยนแปลง

บทบาทของการศึกษาเหล่านี้ย่อมมีผลกระทบต่อระบบการเมือง อย่างแน่นอน และการศึกษามีอิทธิพลต่อทัศนคติทางการเมือง^๒ การศึกษาสามารถปลูกฝังอบรมให้ความรู้ ความคิด และความสำนึกทางการเมืองได้^๓ และความรู้ความคิดเห็นที่ได้จากการศึกษา ในโรงเรียนนี้จะมีผลต่อทัศนคติทางการเมืองของนักเรียน อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมทางการเมืองของนักเรียนด้วย^๔ นักรัฐศาสตร์ที่ศึกษาทางด้านพฤติกรรมทางการเมือง เช่น อัลมอนต์ และเวอร์บา ได้ยอมรับเช่นเดียวกันว่า สถาบันการศึกษาสามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม และบุคลิกภาพของผู้ที่เข้ามารับการศึกษาได้^๕

David Easton, "The Function of Formal Education in Political System," School Review (Autumn 1957), p.314.

^๒ กุซงค์ เพงศรี, "การศึกษาคืออะไรและประโยชน์ของการศึกษา," วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ ๕ (พฤศจิกายน ๒๕๑๓) : ๑๗.

^๓ วิทยา สุจริตชนารักษ์, "ความสำนึกทางการเมือง," การเมืองสำหรับประชาชน ๖ (ธันวาคม ๒๕๑๖) : ๓๒-๓๕.

^๔ สุวิทย์ สุวรรณ, "ทางสู่ประชาธิปไตย" ใน ประชาธิปไตยของชาวบ้าน, ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิชิต, ๒๕๑๖), หน้า ๑๗๒.

^๕ Gabriel A. Almond and Sidney Verba, The Civic Culture : Political Attitudes and Democracy in Five Nations (Boston : Little Brown and Company, 1965), pp.299-306.

เมื่อพิจารณาถึงสังคมไทย นับแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองพุทธศักราช ๒๔๗๕ จนถึงปัจจุบัน ได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามของชนชั้นปกครองที่จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองให้มีลักษณะคล้าย ๆ กับการปกครองแบบประชาธิปไตย เช่น การประกาศใช้รัฐธรรมนูญ การจัดตั้งรัฐสภา การจัดให้มีการเลือกตั้ง รวมทั้งการจัดตั้งพรรคการเมืองในบางโอกาสเป็นต้น แต่โครงสร้างใหม่เหล่านี้มิได้ทำหน้าที่ในแนวทางของประชาธิปไตย ในทางตรงกันข้ามกลับถูกรอบงำโดยวัฒนธรรมทางการเมืองดั้งเดิมของไทย ซึ่งมีลักษณะของอำนาจนิยมเสียเป็นส่วนใหญ่^๑ จนมีการกล่าวกันว่า การปกครองของแบบนี้เป็น "ประชาธิปไตยแบบไทย ๆ"^๒ ระบบการเมืองของเราจึงเป็นประชาธิปไตยแต่ในรูปแบบแต่เนื้อหานั้นยังเป็นแบบอำนาจนิยม ลักษณะเช่นนี้ทำให้นักวิชาการต่างชาติบางคนกล่าวไว้ในทำนองเสียสปีว่า "ประเทศไทยเป็นประเทศที่ทันสมัยแต่ไร้การพัฒนา"^๓

แต่การที่จะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนไทยจากแบบอำนาจนิยมให้มาเป็นแบบประชาธิปไตยนั้น จำเป็นต้องใช้เวลานานพอสมควร และก็ต้องเริ่มต้นที่การพัฒนาบุคลากรของเยาวชน สถาบันการศึกษาจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเหมือน ๆ กับประเทศอื่น ๆ รัฐบาลทุกชุดนับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้ให้ความสำคัญต่อสถาบันการศึกษา

^๑ กมล สมวิเชียร, "วัฒนธรรมทางการเมืองไทยกับการพัฒนาการเมือง," ใน วรรณไวทยากร : รัฐศาสตร์ (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔), หน้า ๔๔-๗๐.

^๒ ปราโมทย์ นาคทรพร, "อนาคตของประชาธิปไตยในประเทศไทย," รัฐศาสตร์สาร • (มีนาคม-เมษายน ๒๕๑๖) : ๒๔-๒๘.

^๓ Norman Jacobs, Modernization without Development : Thailand as an Asian Case Study (New York : Praeger Publishers, 1971), pp.379-389.

ในข้อนี้ คงปรากฏในนโยบายการศึกษาของรัฐบาลทุก ๆ ชุด ตลอดจนหลักสูตรการศึกษา
ทุกระดับ จะต้องมียุทธประสงค์ข้อหนึ่งที่กล่าวถึงการปลูกฝังคุณลักษณะแบบประชาธิปไตย
ไว้อย่างชัดเจน

บทบาทในการให้การ เรียนรู้ทางการ เมืองของสถาบันการศึกษาไทยนั้นมีความกว้างขวาง
กว่าในสังคมอื่น ๆ อีกหลายแห่ง เนื่องจากสังคมไทยกำลังอยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลง
จำเป็นต้องใช้สถาบันการศึกษาเป็นค้ำประกันในการเปลี่ยนแปลง โดยจัดให้มีการเรียนรู้ทาง
การ เมืองแบบใหม่แก่เยาวชน ซึ่งเป็นพลังสำคัญของสังคมในอนาคต บทบาทอันนี้สถาบัน
การศึกษาของไทยสามารถทำได้ดีกว่าครอบครัวอย่างแน่นอน เพราะว่าครอบครัวไทยมี
ลักษณะไม่เคร่งครัด การอบรมของพ่อแม่ญาติพี่น้องไม่ค่อยจะเอาจริงจังเหมือนใน
สังคมอื่น ๆ (เช่น ยิวและจีน) ยิ่งในระบบสังคมปัจจุบันที่พ่อแม่จะต้องช่วยกันทำงานหาเลี้ยงชีพ
จึงมีเวลาอยู่กับลูกน้อยมาก อิทธิพลของโรงเรียนต่อคุณลักษณะของเด็กก็ยิ่งมากขึ้น ^๒
โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ

เนื่องจากครู เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของสถาบันการศึกษา ดังนั้นคุณลักษณะ
ของครูจึงเป็นตัวแปรที่สำคัญต่อคุณลักษณะของนักเรียน ^๓ ครูเปรียบเสมือนเป็นแบบอย่าง
แห่งความดีงามและความถูกต้อง ^๔ ครูจึงมีฐานะ เป็นตัวแบบหรือผู้เชียวชาญ และแหล่งความรู้

^๑ กมล สมวิเชียร, ประชาธิปไตยกับสังคมไทย, หน้า ๒๓๓-๓๓๖.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๒.

^๓ Henjum Arnold, "A Study of Significance Successful Inturns,"
Journal of Teacher Education 2 (June 1965) : 215-220.

^๔ สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, การปฏิรูปการศึกษา
(กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๑๔), หน้า ๒๔๖-๒๔๘.

ที่ช่วยเสริมสร้างทัศนคติและค่านิยมทางการ เมืองให้แก่ นักเรียน • โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสังคมไทย ครูต้องทำหน้าที่เป็นค้ำยันในการให้การศึกษาทั้งในค่านิยมวิชาการ และ ศีลธรรมแก่นักเรียนมากกว่าในสังคมที่พัฒนาแล้ว ครูไทยจึงเป็นทั้งผู้สอน ห้องสมุด คำรา และแหล่งบันเทิงเรีงรมย์ของเด็ก ครูไทยเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็กทั้งใน ทางปริมาณและคุณภาพ สอดกับคำกล่าวที่ว่า "ครูเป็นแม่พิมพ์ของชาติ" ^๒

นอกจากบทบาทของครูคือนักเรียนผู้เป็นอนาคตของชาติแล้ว ครูยังมีบทบาท ที่สำคัญอีกด้านหนึ่ง คือ การเป็นผู้นำชุมชน เนื่องจากครูเป็นข้าราชการของรัฐที่กระจาย อยู่ทั่วประเทศ และใกล้ชิดประชาชนมากกว่าข้าราชการประเภทอื่น ๆ บทบาทการเป็น ผู้นำชุมชนของครูนี้พอจะแยกพิจารณาได้ใน ๒ ลักษณะ คือ บทบาทที่เป็นทางการและบทบาท ที่ไม่เป็นทางการ บทบาทที่เป็นทางการก็ได้แก่การเป็นกรรมการหมู่บ้าน และเลขานุการ สภาตำบล เป็นต้น ส่วนบทบาทที่ไม่เป็นทางการนั้นเกิดจากสถานภาพของครูซึ่งได้รับการ ยอมรับจากชาวบ้าน ชาวชนบทให้การยกย่องครูว่าเป็นเอกลักษณ์ของความดีงาม ^๓ และครูมักจะเป็นผู้ที่มีการศึกษาสูงที่สุดในหมู่บ้าน ครูจึงมีอิทธิพลต่อชาวบ้านและผู้นำชุมชน คนอื่น ๆ อยู่ไม่น้อย ดังตัวอย่างในรายงานการวิจัยของคณาจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อง ลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรค

^๑ สาย ภานุรัตน์, "ทัศนคติครูไทยต่อกิจกรรมทางการเมือง : การศึกษา เฉพาะครูในกรุงเทพมหานคร" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิชาสังคมจิตวิทยา วิทยาลัย ป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๑๒), หน้า ๔.

^๒ กมล สมวิเชียร, ประชาธิปไตยกับสังคมไทย, หน้า ๑๒๓.

^๓ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, "วัฒนธรรมทางการเมืองของครูในกรุงเทพมหานคร," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านจิตวิทยา ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓), หน้า ๔๓.

๔

ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย ได้พบว่าครูมีบทบาทในการถ่ายทอดความคิด
เกี่ยวกับการปกครองแบบประชาธิปไตยให้กับประชาชนด้วย

สำหรับผู้วิจัยนั้นได้รับราชการครูมาเป็นเวลา ๕ ปี จึงตระหนักดีว่านักศึกษา
และนักเรียนส่วนใหญ่จะมีทัศนคติที่ดีต่อครูอาจารย์ และครูอาจารย์ก็มีอิทธิพลในการ
ชี้นำหรือเป็นแบบอย่างของบุคลิกภาพและทัศนคติให้กับนักศึกษาและนักเรียนเป็นอย่างมาก
ยิ่งเป็นครูอาจารย์ที่มีหน้าที่อบรมสั่งสอนนักเรียนในระดับประถมศึกษา ก็ยังมีอิทธิพลต่อความคิด
ความเชื่อของนักเรียนมากขึ้นเป็นทวีคูณ

กล่าวโดยสรุปแล้วจะเห็นว่า ครูกับโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษานั้นเป็นกลไก
สำคัญของรัฐที่มีบทบาทในการให้การอบรมกล่อมเกล่าและให้การเรียนรู้ทางการเมือง
แก่ประชาชน (โดยเน้นที่เยาวชนเป็นหลัก) รัฐใช้สถาบันการศึกษาปลูกฝังบุคลิกภาพทาง
การเมืองตามที่รัฐต้องการ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองได้
และแน่นอนเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองเกิดขึ้น ระบบการเมืองก็ต้อง
เปลี่ยนแปลงไปพร้อม ๆ กัน

ความสำคัญของปัญหา

ความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อการพัฒนาประเทศนั้น อาจสังเกตได้จาก
แนวโน้มที่เพิ่มขึ้นของงบประมาณด้านการศึกษา ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ตั้งแต่ฉบับที่ ๑ จนถึงฉบับที่ ๕ ซึ่งกำลังใช้อยู่ในปัจจุบัน คือ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑
งบประมาณด้านการศึกษา ประมาณ ๒,๐๐๐ ล้านบาท หรือ ๑๒% ของงบประมาณทั้งหมด
ในแผนพัฒนาฉบับที่ ๒ เพิ่มขึ้นเป็น ๕,๐๐๐ ล้านบาท หรือ ๑๕% ของงบประมาณทั้งหมด

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ลักษณะบางประการของสถาบัน
สังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย (พระนคร : กรุงเทพมหานคร
การพิมพ์, ๒๕๑๕), หน้า ๑๑๗.

๔

ในแผนพัฒนาฉบับที่ ๓ เพิ่มขึ้นอีกเท่าตัวเป็น ๓๓,๐๐๐ ล้านบาทหรือ ๓๒% ของงบประมาณทั้งหมด ความแผนพัฒนา ฉบับที่ ๔ เพิ่มขึ้นอีกเป็น ๕๕,๐๐๐ ล้านบาท หรือ ๓๗% ของงบประมาณทั้งหมด และแผนพัฒนา ฉบับที่ ๕ ที่ใช้ในปัจจุบันงบฯ ด้านการศึกษาเท่ากับ ๒๓๖,๘๖๑ ล้านบาท หรือ ๒๕% ของงบประมาณทั้งหมด^๒ นอกจากนั้นยังมีข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ กว่าครึ่งหนึ่งของงบฯ ด้านการศึกษานี้ได้ถูกใช้จ่ายในการจ้างครูซึ่งมีจำนวนทั้งหมด ๕๐๐,๒๖๗ คน^๓ เหล่านี้คงพอจะเป็นภาพสะท้อนให้เห็นว่ารัฐได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษาและครูในการที่จะปลูกฝังค่านิยมและบุคลิกภาพของประชาชน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศซึ่งมีความหมายครอบคลุมถึงการพัฒนาการเมืองด้วย

ในจำนวนครูกว่า ๕ แสนคนในปัจจุบัน ครูที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของประชาชนมากที่สุด คือ ครูในระดับประถมศึกษา เนื่องจากเหตุผลสองประการ คือ ประการแรก การศึกษาระดับประถมศึกษานั้นรัฐประกาศให้เป็นการศึกษาภาคบังคับตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๔๗๕ ซึ่งบังคับให้เด็กไทยทุกคนที่มีอายุย่างเข้าปีที่ ๕ ต้องเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา^๔ เพราะฉะนั้น การศึกษาระดับประถมศึกษา

^๑ วัระ โอสถานนท์, "สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการศึกษา," วารสารการศึกษาแห่งชาติ ๑๔ (ธันวาคม ๒๕๒๒ - มกราคม ๒๕๒๓) : ๒๗.

^๒ คณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๒๘ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.), หน้า ๔๓.

^๓ ศึกษาธิการ, กระทรวง, สำนักงานปลัดกระทรวง, สถิติการศึกษามัธยมศึกษาปีการศึกษา ๒๕๒๔ (กรุงเทพมหานคร : อักษรสุวรรณ, ม.ป.ป.), หน้า ๒๐.

^๔ "พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. ๒๔๗๕," ราชกิจจานุเบกษา ๒๒ (๒๔ พ.ย. ๒๔๗๕).

จึงเป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ซึ่งคนไทยทุกคนมีหน้าที่ตามกฎหมาย เหตุผลประการที่ ๒ คือ เมื่อรัฐถือว่าการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนไทยทุกคน รัฐจึงได้ขยายการศึกษาระดับนี้ออกไปยังท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศ ในปัจจุบันโรงเรียนระดับประถมศึกษาได้กระจายไปในทุกท้องถิ่นทั่วประเทศแล้ว * ดังนั้น ครูระดับประถมศึกษาจึงมีปริมาณมากที่สุด คือ ๒๕๖,๔๐๓ คน ^๒ ซึ่งครูเหล่านี้นอกจากจะมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของนักเรียนแล้ว ยังอยู่ในฐานะผู้นำชุมชนซึ่งมีอิทธิพลต่อประชาชนในท้องถิ่นอีกด้วย

ในจำนวนครูประถมศึกษาเกือบสามแสนคนนี้ ส่วนใหญ่สำเร็จมาจากสถาบันฝึกหัดครู หรือไม่กี่เคยได้รับการอบรมจากสถาบันฝึกหัดครู ดังจะสังเกตได้จากปริมาณของครูที่มีวุฒิระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ.สูง) มีถึง ๑๕๙,๒๗๙ คน หรือ ๕๓.๕๗% ของจำนวนครูทั้งหมด และครูที่มีวุฒิระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.) มี ๒๙,๒๓๓ คน หรือ ๒๓.๔๕% ของจำนวนครูทั้งหมด ^๓ ซึ่งถ้ารวมเข้าด้วยกันแล้ว จะมีถึง ๗๗.๐๒% ของจำนวนครูประถมศึกษาทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ วิทยาลัยครูซึ่งเป็นสถาบันฝึกหัดครู ยังได้มีโครงการฝึกอบรมครูในโรงเรียนประถมศึกษาที่ไม่มีวุฒิทางครู การอบรมวิชาชุดครูภาคฤดูร้อน และการอบรมครูในลักษณะอื่น ๆ ซึ่งเป็นหน้าที่ของวิทยาลัยครูทั้ง ๓๖ แห่ง ที่จะต้องรับผิดชอบในคุณภาพของครูในเขตรับผิดชอบของวิทยาลัยครูนั้น ๆ ด้วยเหตุผลเหล่านี้จึงพอจะกล่าวได้ว่า ครูระดับประถมศึกษาเป็นผลผลิตของวิทยาลัยครูเกือบทั้งหมด ^๔

^๑ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, รายงานการศึกษาและรายงานครู พ.ศ. ๒๕๒๓ (กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ๒๕๒๒), หน้า ๑-๔.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๗.

^๓ เรื่องเดียวกัน.

^๔ สนิท ชุนดี, "วิทยาลัยครูกับครูศาสตรบัณฑิต," เฟื่องฟ้า ๑๐ (ภาคเรียนแรก ๒๕๒๑) : ๔.

เมื่อวิทยาลัยครูมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของครูระดับประถมศึกษา ทั้งในด้านการฝึกอบรมนักศึกษาครู และการให้การอบรมครูประจำการซึ่งกำลังสอน อยู่ในโรงเรียนต่าง ๆ วิทยาลัยครูจึงน่าจะเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาบุคลิกภาพของ ครูระดับประถมศึกษา ซึ่งหมายความรวมถึงบุคลิกภาพทางการ เมืองด้วย ถ้าวิทยาลัยครู สามารถพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษาครู (ซึ่งรวมทั้งครูประจำการที่เข้ามาศึกษาใน วิทยาลัยครู) ให้เป็นไปในทางประชาธิปไตยมากขึ้นได้แล้ว คงพอจะเป็นเครื่องชี้ได้ว่า วัฒนธรรมทางการ เมืองของไทยในอนาคตคง เปลี่ยนแปลงไปในทางประชาธิปไตยมากขึ้น

จากการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ถึงปี พ.ศ. ๒๕๒๑ เป็นผลให้โครงสร้างทางการศึกษาของชาติ โดยเฉพาะระดับประถมศึกษา มีการ เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก หลังจากไม่มีการเปลี่ยนแปลงมานานถึง ๑๓ ปี (พ.ศ. ๒๕๐๓- ๒๕๑๖) โครงสร้างทางการศึกษาใหม่นี้ได้รับการประกาศออกมาอย่างเป็นทางการในรูป ของ "แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐" และคิดรวมมาด้วย "หลักสูตรประถม ศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑" ซึ่งการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่ง คือ การพัฒนาบุคลิกภาพของประชาชนให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ดังปรากฏในแผนการ ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๐ หมวดที่ ๑ ข้อ ๑, ๒, ๓ และข้อ ๕^๑ และในหลักสูตร ประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๑ ที่ให้ความสำคัญต่อกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและ กลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย^๒ เป็นผลให้นักเรียนต้องใช้เวลาครึ่งหนึ่งในโรงเรียน สำหรับกลุ่มวิชาทั้ง ๒ นี้ ซึ่งเน้นการพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนให้สอดคล้องกับระบอบ ประชาธิปไตย

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐ (กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, ๒๕๒๐), หน้า ๑.

^๒ วิชัย ราษฎร์ศิริ, "แนะนำหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช ๒๕๒๑,"
เพื่อฟ้า ๑๐ (ภาคเรียนแรก ๒๕๒๑) : ๗๕-๗๗.

เมื่อโครงสร้างของระบบการศึกษาได้เปลี่ยนแปลงไปดังกล่าวแล้ว วิทยาลัยครู ซึ่งเป็นสถาบันที่รับผิดชอบในการผลิตครู โดยเฉพาะครูในระดับประถมศึกษา จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สอดคล้องกับโครงสร้างดังกล่าวด้วย ดังปรากฏว่ากรมการฝึกหัดครูได้เตรียมการไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๔-๒๕๑๕ เพื่อสนองต่อโครงสร้างใหม่นี้ โดยการประกาศพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พุทธศักราช ๒๕๑๔ และประกาศใช้หลักสูตรการฝึกหัดครู พุทธศักราช ๒๕๑๕ โดยรัฐมีเป้าหมายที่จะผลิตครูให้มีบุคลิกภาพที่เป็นประชาธิปไตย เพื่อถ่ายทอดออกไปยังเยาวชนและประชาชนอีกทอดหนึ่ง

นักศึกษาครูทั้งหมดที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยครูในปีการศึกษานี้จึงได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางของหลักสูตรการฝึกหัดครูฉบับใหม่ ทำให้มีข้อน่าสังเกตว่านักศึกษาครูในปัจจุบันมีบุคลิกภาพทางการเมืองแบบประชาธิปไตยหรืออำนาจนิยม ทั้งนี้เนื่องจากการได้ทราบถึงบุคลิกภาพทางการเมืองของนักศึกษาครูอาจช่วยให้เห็นแนวทางการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการศึกษาครั้งนี้ว่าสามารถเสริมสร้างการพัฒนาการทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยได้หรือไม่เพียงใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. ศึกษาบุคลิกภาพทางการเมืองของนักศึกษาครูว่าเป็นไปในทางประชาธิปไตยหรืออำนาจนิยม
๒. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างบุคลิกภาพทางการเมืองของนักศึกษาครูชั้นปีที่ ๑ ชั้นปีที่ ๒ ชั้นปีที่ ๓ และชั้นปีที่ ๔
๓. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างบุคลิกภาพทางการเมืองของนักศึกษาครูซึ่งศึกษาเน้นหนักในลักษณะวิชา (nature of study) ที่แตกต่างกัน คือ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และวิชาชีพ

๔. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างบุคลิกภาพทางการ เมืองของนักศึกษาครูชายกับนักศึกษาครูหญิง

๕. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างนักศึกษาครูที่เคยรับราชการกับนักศึกษาครูที่ไม่เคยรับราชการ

สมมุติฐานในการวิจัย

๑. นักศึกษาครูมีบุคลิกภาพทางการ เมืองแบบประชาธิปไตยมากกว่าแบบอำนาจนิยม
๒. บุคลิกภาพทางการ เมืองของนักศึกษาครูชั้นปีที่ ๑ ชั้นปีที่ ๒ ชั้นปีที่ ๓ และชั้นปีที่ ๔ มีความแตกต่างกัน
๓. บุคลิกภาพทางการ เมืองของนักศึกษาครูที่ศึกษา เน้นหนักในลักษณะวิชาที่ต่างกัน มีความแตกต่างกัน
๔. บุคลิกภาพทางการ เมืองของนักศึกษาครูชายกับนักศึกษาครูหญิง มีความแตกต่างกัน
๕. บุคลิกภาพทางการ เมืองของนักศึกษาครูที่เคยรับราชการกับนักศึกษาครูที่ไม่เคยรับราชการมีความแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

ก. กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากนักศึกษาครู เป็นกลุ่มประชากรที่ใหญ่มากในวิทยาลัยครูทั้ง ๓๖ แห่งทั่วประเทศมีนักศึกษารวมประมาณ ๙๐,๐๐๐ คน ประกอบกับงบประมาณและเวลาที่จำกัดของการวิจัย ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องศึกษาเฉพาะบางส่วน โดยเลือกศึกษาเฉพาะนักศึกษาครูที่ศึกษาอยู่ในวิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวง • ค่ายเหตุนลครั้งนี้

วิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวง คือ วิทยาลัยครูที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร มีทั้งหมด ๖ แห่ง คือ วิทยาลัยครูจันทรเกษม วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา วิทยาลัยครูสวนสุนันทา วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ วิทยาลัยครูพระนคร วิทยาลัยครูชนบุรี.

๑. วิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวงมีความก้าวหน้าและเปรียบพร้อมกว่ากลุ่มวิทยาลัยครูในส่วนภูมิภาค ไม่วาจะเป็นทางด้าน อาจารย์ผู้สอน อุปกรณ์การสอน งบประมาณสาขาวิชาเอกต่าง ๆ ที่เปิดสอน และอื่น ๆ วิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวงจึงจัดเป็นกลุ่มที่ก้าวหน้าและเปรียบพร้อมที่สุด

๒. วิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวงตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางการเมืองและการบริหาร จึงใกล้ชิดกับเหตุการณ์ทางการเมืองมากกว่าวิทยาลัยครูในส่วนภูมิภาค เป็นผลให้นักศึกษาครูในส่วนกลางมีประสบการณ์และการรับรู้ที่กว้างขวาง และอยู่ใกล้ชิดเหตุการณ์มากกว่านักศึกษาครูที่ศึกษาในส่วนภูมิภาค

๓. วิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวงเปิดรับนักศึกษาจากทั่วประเทศไม่ได้จำกัดเขตภูมิลาเนาของนักศึกษาเช่นวิทยาลัยครูในส่วนภูมิภาค ทำให้วิทยาลัยครูในส่วนกลางรับนักศึกษาที่มาจากจังหวัดต่าง ๆ ได้ทั่วประเทศ

ข. ตัวแปรที่จะศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ เพศ ระดับชั้นปี ลักษณะวิชา และประสบการณ์การเป็นครู

ตัวแปรตาม คือ บุคลิกภาพประชาธิปไตย บุคลิกภาพที่สับสน และบุคลิกภาพ

อำนาจนิยม

แนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ บุคลิกภาพทางการเมืองหมายถึง แบบแผนของการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่กลายเป็นนิสัยอันมีลักษณะที่คงทน (enduring) มีการจัดระเบียบ (organized) และมีการเคลื่อนไหว (dynamic) เพราะฉะนั้น การวัดบุคลิกภาพทางการเมืองจึงจะวัดที่ลักษณะนิสัย (trait) ซึ่งแสดงออกมาเป็นแบบแผนของพฤติกรรม (pattern of behaviour)

Robert E. Lane, Political Man (New York : The Free Press, 1972), p.5.

และการค้นหาลักษณะนิสัยที่ประกอบเป็นบุคลิกภาพทางการ เมืองแบบต่าง ๆ นั้น ผู้วิจัยจะใช้ทฤษฎีการจัดระบบโครงสร้างบุคลิกภาพของ ไอเซนค์ (Eysenck) และ กิลฟอร์ด (Guilford) * ที่อธิบายว่า บุคลิกภาพของบุคคลประกอบขึ้นมาจาก พฤติกรรม ๔ ระดับ คือ ระดับการตอบสนองเฉพาะอย่าง (specific responses) เป็นระดับต่ำสุด รวมกันหลาย ๆ พฤติกรรมขึ้นมาเป็นการตอบสนองที่เป็นนิสัย (habitual responses) แล้วรวมกันขึ้นมาอีกชั้นหนึ่งเป็นลักษณะนิสัย (traits) จนถึงขั้นสูงสุด คือ รูปแบบของบุคลิกภาพ (type) ของบุคคลนั้น

ประโยชน์ของการวิจัย

๑. ประโยชน์ด้านวิชาการ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาที่จะต้องใช้ความรู้ หลายสาขาวิชามาประกอบกัน (interdiscipline) เช่น รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา จิตวิทยา เป็นต้น โดยเฉพาะการใช้ทฤษฎีทางจิตวิทยา มาอธิบายพฤติกรรมทางการ เมือง เพราะฉะนั้น การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงมีส่วนสร้างเสริมแนวทางการศึกษาแบบสหวิทยาการ ให้กว้างขวางออกไปอีกด้านหนึ่ง

นอกจากนั้น การทราบถึงบุคลิกภาพทางการเมืองของนักศึกษาครูจะมีส่วนช่วย อธิบายวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยได้ละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้น

๒. ประโยชน์ด้านปฏิบัติการ การทำความเข้าใจในบุคลิกภาพทางการเมือง ของนักศึกษาครูนั้นจะทำให้ทราบว่านักศึกษาครูมีบุคลิกภาพที่เป็นประชาธิปไตยมากน้อย เพียงไร ลักษณะนิสัยใบบ้างที่เป็นแบบประชาธิปไตย หรือแบบอำนาจนิยมจะได้เป็น แนวทางในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไข บุคลิกภาพทางการเมืองของนักศึกษาครูในโอกาสต่อไป

• รายละเอียดในบทที่ ๒, หน้า ๒๔-๓๒.

นิยามศัพท์

บุคลิกภาพทางการเมือง (Political Personality) หมายถึง
แบบแผนของการตอบสนองที่กลายเป็นนิสัยต่อสิ่งเร้าหรือแรงจูงใจทางการเมือง
ซึ่งกลุ่มของการตอบสนองที่เป็นนิสัยนี้มีลักษณะ ๓ ประการ คือ

๑. คงทน (enduring) คือ อยู่คู่กับบุคคลนั้น ๆ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง
ซึ่งนานพอสมควร เช่น วัยเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ เป็นต้น

๒. เป็นแบบแผนและมีการจัดระบบ (organized) คือ ในองค์ประกอบ
ต่าง ๆ ของบุคลิกภาพ เช่น ความต้องการ การรับรู้ ทศนคติ อุดมการณ์และพฤติกรรม
ประกอบขึ้นอย่างสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และมีลักษณะของการจัดกลุ่มก่อนแบบใดแบบหนึ่ง

๓. มีการเคลื่อนไหว (dynamic) บุคลิกภาพมิใช่สิ่งที่หยุดนิ่งอยู่กับที่
บุคลิกภาพเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงไปได้โดยอาศัยเวลาและเงื่อนไขอื่น ๆ

บุคลิกภาพประชาธิปไตย (Democratic Personality) หมายถึง
กลุ่มของลักษณะนิสัยที่สอดคล้องกับอุดมการณ์และรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย
คั้งนี้คือ มีความเชื่อมั่นในตนเองและเคารพตนเอง ใจกว้าง เคารพในเหตุผลและความจริง
มองโลกในแง่ดี เคารพในเสรีภาพของผู้อื่น ห่วงแทนเสรีภาพของตน เชื่อมั่นในความ
เสมอภาคของบุคคล มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เคารพในกติกาของประชาธิปไตย ตื่นตัว
ในกิจกรรมของส่วนรวม และรับผิดชอบในหน้าที่การงาน รวมทั้งหน้าที่พลเมือง ^๒

Robert E. Lane, "The Study of Political Personality,"
International Encyclopedia of the Social Science 12 (1968)

: 13-15.

^๒ รายละเอียดในบทที่ ๒, หน้า ๖๔-๖๕.

บุคลิกภาพอำนาจนิยม (Authoritarian Personality) หมายถึง บุคลิกภาพที่ตรงข้ามกับบุคลิกภาพประชาธิปไตย • ซึ่งประกอบด้วยลักษณะนิสัยที่สอดคล้องกับอุดมการณ์อำนาจนิยมดังนี้ คือ ยอมรับ เชื่อฟัง และยอมจำนนต่อผู้มีอำนาจเหนือตน ไม่ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตน นิยมการแก้ปัญหาโดยการใช้อำนาจมากกว่าเหตุผล ไม่ชอบการเจรจาต่อรองประนีประนอม มองโลกในแง่ร้าย ไม่ยอมรับการใช้สิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เชื่อในเรื่องการแบ่งชนชั้นของมนุษย์ ไม่เห็นค้ำทางการเมือง และปฏิบัติตามหน้าที่พลเมืองตามที่ยูมีอำนาจกำหนดให้ ^๒

บุคลิกภาพที่สับสน (Ambivalent Personality) หมายถึง บุคลิกภาพที่อยู่ระหว่างกลางไม่เป็นทั้งแบบประชาธิปไตย และแบบอำนาจนิยม ประกอบด้วยลักษณะนิสัยที่โหด สับสน และขัดแย้งในตัวเอง เช่น ไม่กล้าตัดสินใจอยู่เฉย ๆ หรือในสถานการณ์ที่เหมือนกัน บางครั้งก็ตอบสนองด้วยลักษณะนิสัยแบบประชาธิปไตย บางครั้งก็ตอบสนองในทางตรงกันข้ามคือแบบอำนาจนิยม ^๓

นักศึกษาครู หมายถึง นักศึกษาที่ศึกษาในภาคปกติ (เรียนเต็มเวลา) ในวิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวง ทั้งระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ.สูง) และระดับปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.)

วิทยาลัยครู หมายถึง วิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวง ๒ แห่ง คือ วิทยาลัยครูจันทร์เกษม วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา วิทยาลัยครูสวนสุนันทา วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ วิทยาลัยครูพระนคร และวิทยาลัยครูธนบุรี

William Ebenstien, Today's ISMS (New Jersey : Prentice-Hall, 1970), pp.179-181. and Jule Karlin, Man's Behaviour : An Introduction to Social Sciences (New York : The Macmillan Company, 1967), p.473.

^๒ รายละเอียดในบทที่ ๒, หน้า ๑๕-๑๓.

^๓ รายละเอียดในบทที่ ๒, หน้า ๑๓-๑๕.

ข้อตกลงเบื้องต้น

เนื่องจากการศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกภาพนั้นมีข้อจำกัดอยู่มากมาย ดังนั้น จึงต้องทำความเข้าใจในข้อจำกัดบางประการสำหรับการวิจัยครั้งนี้

๑. บุคลิกภาพทางการเมืองในการวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาจากแบบแผนของพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก ซึ่งเป็นการมองพฤติกรรมทางการเมืองจากตัวกำหนดทางด้านบุคลิกภาพเพียงด้านเดียว โดยกันตัวกำหนดทางด้านสภาพแวดล้อมและสิ่งเร้าซึ่งแปรผันได้ง่ายออกนอกขอบเขตการวิจัย

๒. บุคลิกภาพทางการเมืองเป็นเพียงมิติหนึ่งในมิติที่ซับซ้อนของบุคลิกภาพ แต่ผู้วิจัยก็พยายามศึกษาบุคลิกภาพทางการเมืองโดยส่วนรวม มิได้พิจารณาเพียงมิติย่อย เช่น ทักษะทางการเมืองเท่านั้น

๓. การวัดบุคลิกภาพทางการเมืองด้วยวิธีประเมินตนเองมีจุดอ่อนที่ความเข้าใจของผู้ถูกวัด ซึ่งมักจะเข้าใจว่าเป็นข้อสอบที่ต้องการคำตอบที่ถูกต้องหรือผิด เพื่อตนเองจะได้คะแนนสูง ๆ บัญหาข้อนี้ผู้วิจัยจะพยายามแก้ไขด้วยการชี้แจงให้เข้าใจเสียก่อนที่จะให้ทำแบบสอบถาม.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย